

Balogh Edgár köszöntése

Balogh Edgár betöltötte hatvanötödik életévét.

És ebből az alkalomból nekem kell üdvözölnöm őt.

Legszívesebben lemondanék erről a megtisztelő feladatról, hiszen jóval több, mint három évtizede olyan közel érzem magamhoz sugalló erőkkkel, folytonos nyugtalanságokkal, munkára készítő biztatásokkal telített személyiségét, hogy köszöntő szavaim elmondása után okvetlenül a tárgyilagosság hiányával kell magamat vádolnom — mielőtt még mások teszik meg ezt. Ugyanakkor az eltelt idők történései, az egymás mellett eltöltött, vagy a külön, de sohasem kapcsolat nélkül átélt évek eseményei annyi és olyan sürgető paranccsal zsonganak körülöttem, hogy mégsem kárhoztathatom magam némaságra. Okvetlenül beszélnem kell róla. És természetesen a korról, amely őt is, engem is, mindannyiunkat hatalmas áramába kapcsolt, mielőtt elérkeztünk volna ebbe a mai időnkbe, amikor pártunk X. kongresszusának szellemében építjük valósággá egykori lelkes ifjúságunk magunk elé képzelt, de szinte megvalósíthatatlannak tűnő álmait.

Hadd köszöntsem hát benne elsősorban azt a makacs álmodót, aki a képzelgések tév-tartományainak szigorú elkerülésével mindig csak a valóban létrehozható dolgok körvonalait pillantotta meg az időben, s azoknak megteremtésére összpontosította nem csupán saját, de a körülötte lévő erőtartalékait is. Hozzuk-e föl minderre bizonyítékul a Sarló mozgalmát? Vagy az egykori brassói székelly alkalmazottak között végzett, minden önös célt félretevő oktató-nevelő tevékenységét? Vagy a régi MADOSZ alapjainak megszilárdítására és köreinek kiszélesítésére áldozott munkáját? Említsük-e ismét meg, hogy az illegális párt útmutatásai alapján és segítségével ő varázsolta elő a semmiből az Erdélyi Enciklopédia kiadót? Vagy hogy nélküle sohasem jött

volna létre a Vásárhelyi Találkozó, amely haladó hagyományaink egyik leg-
szébb emlékműve? És még annyi mindent és mindent, ami kényszerűen ki-
hull az egyéni emlékezés gyöngé fonalakból font szítáján, s amit az életrajz-
írónak és monográfusnak kell nem is olyan beláthatatlan időn belül pótolnia.

Köszöntésem elmondásakor nem feledkezhetem meg a harcos közíróról
sem, aki nem csupán a felszabadulás után mutatta meg a haladó gondolat
kifejtésére irányuló képességeit, de aki már a két világháború között telő
nehéz években sem volt hajlandó elveiből egy fíkarncnyit is engedni. Az
„aesopusi beszéd“ korában közzétett buzdító, elemző vagy bíráló cikkeinek
egymást kiegészítő tételeiből tanultuk és tanulták annyian a követendő cél
fölismerését. Időtálló elviségüket a mai változatlan újraelolvasás bizonyítja a
legjobban. Am volt még ezeknek az íróknak egy másik időtálló tulajdon-
sága is. Szerzőjük a magyar értekező próza legértékesebb hagyományait öt-
vözte a modern gondolat kifejezésére irányuló újszerű eszközökkel valamilyen
teljesen egyéni és eddig nem ismert publicisztikává, amely előkelő helyet biz-
tosít neki az irodalom — sőt nyugodtan mondhatjuk: szépirodalom — mind-
eddig méltatlanul csak kevés vagy futólagos figyelemben részesített területén.

A nevelés, a buzdítás, a szervezés volt ennek a közírásnak rejtett vagy
sokszor egyáltalán nem titkolt célja. Talán ezért is választotta egyetlen tanár-
kodása idején előadási tárgyául éppen magát a közírást, és nevelt nemzedé-
keket részben az ezt művelő előzők munkásságának felkutatására, rendszere-
zésére, megbecsülésére, értékelésére, részben a szocialista újszerű közírás ed-
dig nem sejtett lehetőségeinek felkutatására és alkalmazására. Ha körülmények
mai hazai magyar sajtónk házatáján, büszkén veheti számba mindazokat, akik
tőle tanulták meg ha nem is a mesterség aprólékos műfogásait, de az egész
közírási mező távlatainak pontos betekintését és szabályos fölmérését.

Nyugodtan elmondhatjuk azt is, hogy az ifjúság felé való fordulásában
sohasem szorítkozott egy egyetemi előadóterem szűk korlátai közé. Sohasem
csupán a dobogóról beszélt a szorgalmasan vizsgai céllal jegyezgető hallgatók-
nak. Elképzelése mindig is az igazságra, a jóra és a szépre törekvő fiatal-
sággal való kapcsolat megteremtése és soha meg nem szakadása volt. Ezért
járta be magas kora ellenére is fáradhatatlanul a haza városait, s mondta el
minden egyes alkalommal, ami a szívében feküdt, az ország, a nép, a mun-
kásosztály javának előmozdítása végett. Valamilyen rejtett érzékenység min-
dig megsúgta neki, hogy hol ünnepelnek meg egy költőt, hol avatnak fel egy
emlékházat, hol rendeznek megemlékezést valamely nevezetes évfordulón. Ak-
kor volt a legbüszkébb, ha hallgatói között ott szorongtak azok a fiatalok,
akikben ő nem csupán megsejtette, de tudta is a nép jövődjének zálogát.
Nekik beszélt, nekik készítette intelmeit, útmutatásait, tanácsait — azoknak,
akik a maguk szájaize szerint, de a valóság elemeinek bátor alkalmazásával
valóban hasznos fognak majd bátor és egyenes élet tapasztalataiból.

Bizonyára ezért vállalta a Korunk új folyamának megindulásakor an-
nak nem kevés munkásságot igénylő, de mondhatatlan felelősséggel járó egyik
szerkesztői tisztét is. Kétségtelen, hogy lapot szerkeszteni bizonyos gyönyör-
állapot, amit csak egy szerkesztőség légkörében érezhet a benneélő. Ugyan-
akkor azonban olyan önfeláldozás, amelynek legszebb példája a Balogh Edgár
szeme előtt lebegő Gaál Gábor-emlék is. Dicséretére és dicsőségére legyen
mondva: a tizenöt év fél-féléves harminc kötetének minden írásában, minden
sorában ott van az ő szervező tevékenységének nyoma, akár a munkatársak
fölkutatását, akár azok írásra bírását, akár a művek megítélését, végül pedig

az egyes számok egyéni arculatának kialakítását illeti. Ha végigtekint a könyvtárának polcain sorakozó Korunk-köteteken, nyugodt meglepedés mondathatja vele, hogy nem vállalt hiábavaló munkát, amikor saját műveinek megírása helyett a másokén való bábáskodással töltötte életének pótolhatatlan és visszahozhatatlan idejét. S ha van benne valamelyes mélabús sajnálkozás a szétporlott percek miatt, mégis vigasztalhatja az a tudat, hogy a kötetek tanúsága szerint nem élt hiába. A jelen és az utókor kutató szeme hamarosan felfedezi, hogy nem élt hiába. Nem csak abban, ami már megvalósult, és amin többé amúgy sem lehet változtatni. Hanem abban, hogy valamely makacsul maga elé tűzött cél megvalósításaként biztosítani tudta a jövőt. Van, aki majd a nyomába lépjen, van, aki tovább vigye az általa átadott váltóbotot, van utódlás, és lesznek majd életének folytatói abban a folyóiratban, amelynek oly hosszú éveken át helyettes főszerkesztője volt.

Lesz folytatója természetesen magánéletének is két felnőtt szép fiában — noha erről szemérmes módon a lehető legritkábban szokott nyilatkozni. Talán ezért emlegeti ritkán feleségét is, aki életének legnehezebb éveiben olyan szilárdan kitartott mellette és családjá mellett, mint nem sokan. De minderről valahogy sohasem esik szó, mert Balogh Edgár magánélete meglepő módon mindig összefolyt azzal a közélettel, amelynek egyszerűbb és közérthetőbb vonásokkal megvont oldalait a kivülállók a dolgok természete szerint legtöbbször pontosabban ismerhették. S talán erről a magánéletről itt sem esett volna szó, ha az nem volna ugyanakkor a kommunista értelmiségi puritánul egyszerű, példaadó és önfeláldozó élete.

Hatvanötödik életévének betöltésekor viszont ezért is köszönteni kell őt.

Szemlér Ferenc

Fodor György
fémdomborítása